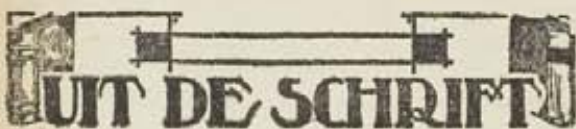

behalve een vast vertrouwen — ook en vooral kennis is — moet geantwoord, dat het geloof een zeker weten is „van wat God ons in Zijn Woord geopenbaard heeft”; en dat het des Vaders welbehagen is geweest om juist deze kennis van God en de geestelijke dingen voor de wijzen en verstandigen te verbergen en aan de kinderen te openbaren.

E. D. K.

Een verterend vuur.

Want onze God is een verterend vuur.
Hebreë 12:29

Onze God.

Men verzuime dat eerste woord niet.

Menigmaal wordt de uitdrukking, dat God een verterend vuur is, gebruikt als dreiging voor den onbekeerde en goddelooze. En ongetwijfeld ligt er ook dan waarheid in, eene waarheid die eenmaal vreeselijk blijken zal. Maar over dat vuur is reeds tevoren in dit hoofdstuk gesproken, toen de berg Sinai geteekend werd met zijn brandend vuur en onweder, dat was het verterend gericht van den rechtvaardigen God, 't welk Zijne heilige wet vergezeld.

Hier echter is het de God der genade die een vuur genoemd wordt; — onze God, gelijk Zijne Gemeente Hem noemen mag. Een God, die in den Middelaar des Nieuwen Testaments, Jezus, de hitte Zijner granschap over Zijn volk gebluscht heeft, en die nu met de Zijnen nooit meer anders handelt dan in genade.

Is deze verzoende Vader nu niet meer een verterend vuur?

Maar dan zou Zijne genade de heiligheid van Zijn Wezen hebben weggenomen.

Dan zou in den weg der verzoening de onveranderlijkheid Gods zijn aangetast.

Neen, — het vuur, dat op Sinai ontvlamde, het is blijven voortbranden op Zion. En het heeft gelijke verterende kracht. Ook voor de Zijnen is God de Heilige. Maar deze heiligheid staat in dienst Zijner genade. Het is het heilig vuur van den Goddelijken Vader, dat zich verterend keert tegen al wat zondig en onrein is in Zijne kinderen. Het is de gloed der Goddelijke liefde, die ontbrandt tegen al wat haar in het voorwerp van die liefde mishaat.

Want de Heere heeft wel medeliden met Zijne kinderen, maar Hij heeft geen medeliden met de zonden Zijner kinderen. Hij zoekt blijvend hun eeuwig behoud. Niet alleen als Hij hen rechtvaardigt in het bloed van Christus, doch evenzeer wanneer Hij hen heiligen wil en vernieuwen naar Zijn Goddelijk beeld. Ook dan gaat het om hun zaligheid. Want de boosheid, die hen altijd aanhangt, moet verteerd worden, opdat ze niet meer regeere en ten verderve voere; en de oude mensch moet afsterven, opdat hij niet opnieuw de overhand verkrijge, en het Satan gelukke Gods werk te vernietigen.

En daarom is onze God — ja, onze God — een verterend vuur.

Hebt gij dit vuur Gods reeds leeren kennen?

Niemand zal aan de kennis daarvan kunnen ontkomen. De heiligheid des Heeren moet ons in dit leven ontdekt worden, of zij zal ons eeuwig haar verterenden gloed doen ondervinden.

Het is genade zoo God ons niet spaart, maar den brand van Zijn heilig recht tegen de zonde in ons binnenste doet gevoelen. Het is niet om ons te verderven, doch opdat wij gedreven zouden worden naar Hem, die als Middelaar de verzen-gende spits van Gods heiligheid in zich heeft opgevangen.

Maar dan blijft het genade, trouwe genade, zoo de Heere Zijne heiligheid levenslang ons doet ondervinden, en altijd blijft strijden tegen onze onheiligheid. Gods kind gevoelt het wel, dat de Heere met zijne zonden en zijn zondigen aard geen vrede sluit. Hij voelt het in de onrust van zijne consciëntie, in de onvrijmoedigheid van zijn gebed, in zijn gemis aan blijdschap, ook soms in de tegenspoeden des levens. Het kan zich sterk doen gelden als eene vlam die het binnenste pijnigt, die al het geluk rooft, en die niet ophoudt vóór, in den weg der bekeering, weer geloovig verzoening gezocht en gevonden wordt in Christus Jezus. „Toen ik zweeg, werden mijne beenderen verouderd”, — dat is het verterend vuur van onze God.

De Christen zie toe, dat hij voor dat vuur gevoelig blijft. Hij wake ervoor, dat zijn geweten de teederheid niet verliest. Het is eene voorwaarde voor den bloei van het geestelijk leven. De genade Gods kan niet waarlijk genoten worden, zoo er geen ontzag is voor de heiligheid des Heeren. De ziel die Gods genade ontvangen wil, moet in het besef blijven van Gods heiligheid en recht. Daarom zegt het onmiddellijk voorafgaande, dat wij Gode welbehagelijk leven moeten, met

eerbied en godvruchtigheid. Eerbied en godvruchtigheid, — het spreekt van het diep ontzag voor 's Heeren heiligheid.

En voorts arbeidt de Heere door het vuur Zijner heiligheid aan onze innerlijke reiniging. Het is een verterend vuur. Het zoekt al het onheilige te verteren, en daardoor het heilig beginsel in ons te bevrijden van de vijandige macht die zijne ontwikkeling tegenhoudt. Dat vuur staat in dienst der genade. Het is het vuur van den Geest van Christus, die het nieuwe leven, dat Hij schonk, zoekt te behouden en te doen overwinnen.

Danken wij den Heere, dat Hij Zijn werk niet prijsgeeft, en ons niet aan onszelf overlaat. Het is genade en trouw, wanneer Hij telkens en telkens weer Zijn vurig gericht in ons binnenste voltrekt, wanneer Hij ons pijnigt en kwelt over onze zonden, ons onrustig maakt, ons geen vrede geeft in een verkeerden weg, ons met tegenspoed en ongunst bezoekt als wij gezondigd hebben, en Zijn aangezicht verbergt zoo wij van Hem afwijken. Dat onze God een verterend vuur is, — het is eene oorzaak van eeuwige zaligheid.

U.

v. A.

Ook de Christelijke politiek in gevaar. (Slot.)

Door bijzondere omstandigheden, waarvan slechts een deel met mijzelf verband hield, bleef het slotartikel van de onder bovenstaanden titel gegeven reeks langer achterwege, dan wenschelijk was. Ook verleden week.

Groot is dit bezwaar inmiddels niet, omdat we eigenlijk niet veel meer te zeggen hebben.

We hebben aangewezen, dat in den laatsten tijd de christelijke politiek als zoodanig in gevaar kwam, niet zoozeer nog door de brutaal onchristelijke actie van wie haar breken willen (en daarmee dus nog haar bestaansmogelijkheid of -werkelijkheid erkennen) doch door de in schijn allerchristelijkste bewering van wie haar onmogelijk achten.

We wezen aan, dat met name de ondoordachte en overhaaste aanprijzing van de ideeën der z.g. dialectische theologie hier veel kwaad heeft gedaan, wijl zij juist de mogelijkheid van christelijke politiek op verscheiden gronden en met zeer veel, ook wel uiteenlopende, argumentenreeksen loochende.

En daarna gaven we enkele voorbeelden, die bewijzen, dat ook onder ons in den laatsten tijd in dezen meeningen worden verdedigd, en stellingen worden verkondigd, welke tot gelijke conclusie komen als de zooeven bedoelde theologie.

Terloops wezen wij er op, dat het doordringen van zulke gedachten voor een niet zoo klein deel in rekening dient gebracht te worden ter verklaring van den snellen aanwas van het getal dergenen, die zich zelf voorspiegelen dat ze de fascistische beweging toebehooren. Onder hen, zoo merkte ik op, zijn er ook velen die groot geworden zijn bij de vaderlijke overtuiging, dat christelijke politiek wel mogelijk en ook vereischt was. Is hun (zoo was de gang van ons betoog) DIE overtuiging eenmaal ontnomen, en zulks dan in naam van het zuivere „hooren” naar „Gods Woord”, dan zullen deze menschen te gemakkelijker in de armen van de reactie vallen, welke onder den naam fascisme in deze dagen van zich spreken doet.

Met andere woorden: wij zeiden, dat de ideeën van Karl Barth o.s. vele jongeren dreeven naar het fascisme, dat immers ook de politiek niet-christelijk, maar „zakelijk”, „nationaal”, „volksch”, en zoo, houden wil.

Nu schijnt het een voor dit betoog funesto coincidentie, dat juist dezelfde Karl Barth tegen het fascisme, gelijk het in Duitschland optrad, zoo fel en zoo energiek zijn stem heeft verheven. Welke oppositie ook gebroken worden kon, door de aanhangers en de voorvechters van het „volksche” regiem, — men kreeg Karl Barth er nog niet onder.

En dat interesseert velen op het hoogste. Zelfs zóó hevig, dat ze zijn protesten tegen de fascistische staats-geweldpleging op de kerk in het Hollandsch vertalen en verspreiden: „Bezinning!”

Is, zoo kan men vragen, is, met dit feit voor oogen, heel die breede brug tusschen Karl Barth's ideeën en het overloopen van veel jongeren naar het fascistische kamp, niet een fictie?

Wij antwoorden daarop: neen. Of — zoo men wil: Bezinning!

Want hoezeer Barth ook zich tegen de fascistische geweldpleging op de kerk schrap moezetten, hij is daarmee nog niet bekeerd tot de leer, dat een christelijke politiek mogelijk is.

Juist, omdat wij de zooeven onderstelde tegenwerping hebben zien aankomen, wezen we reeds in ons aan Ds Buskes gegeven antwoord erop, dat Barth heeft uitgesproken, van Hitler's poli-

tiek zelve het eigenlijke gevaar niet te duchten. Tegen een fascistischen staat als zoodanig stelt Barth geen principieel protest. Hij wil alleen de kerk in den staat de vrijheid laten, „haar” „opvattingen” o.m. inzake het koninkrijk Gods naar eigen wil te verbreiden.

En als deze opvattingen feitelijk het politieke leven prijsgeven aan een overheid, die qua talis niet-christelijk kan of moet zijn, dan zal de strijd voor de vrijheid der kerk HIER tenslotte neerkomen op een worsteling om een vrijbrief, dien de kerk voor zich begeert, onder vóór-opstelling der grondthese, dat geloof en politiek, dat Gods-Woord-hooren en staatsmanskunst, dat koninkrijk Gods en staatsbestuur, twee elkaar niet rakende grootheden zijn.

Daarom zegt ons Barth's protest niets, dat ook maar de minste hoop aan ons geven kon voor den terugkeer van afdwalende jongeren.

Men kan in eigen huis op inbrekers schieten, en zelf omtrent de vragen van eigendom en diefstal zijn leven lang verkeerde theorieën verkondigen. Men kan tegen de ons zelf tartende tyrannie van een despoot zich verzetten, en inmiddels zelf de vraag, of despotie goed dan wel kwaad is, in het midden laten. Ja, men kan zelf de grootste tyran wezen.

De vrijheid, die Barth opeischt voor „de Kerk”, wordt als noodzakelijk goed voor haar gevorderd, op zulke gronden, dat de eerste de beste communist, die zich wijs maakt, het „communisme” te hebben „gehoord” van God, en het „Woord Gods” te moeten „verkondigen” in opstandigen zin, op soortgelijke wijze kan protesteeren tegen een overheid, die, hoewel niet-christelijk, toch dezen communistischen Word-Gods-apostel den mond zou willen snoeren.

Toch zóu die mond te snoeren zijn.

Daarom kunnen wij ons niet troosten over den loop der dingen, ziende op Barth's jongste daden.

Integendeel — we achten zijn optreden, hoe zeer toevallig iets rechtmatigs verlangende, principieel verwerpelijk; een strijd tegen den niet-christelijken duivel met behulp van een niet-christelijken Beelzebub.

Bekeering tot de christelijke politiek heeft men niet te wachten van hen, die de gelegenheids-oppositie van Barth gebruiken als slaapmiddel tegen de pijn, welke opkomt bij een eerlijk tellen der gedunde en dunne geleerden.

Bekeering tot christelijke politiek komt er alleen weer, als men principieel breekt met de ideeën van Woord en Geest, met heel de lamendigheid, welke daarmee coquetteert, of haar „ongevaarlijkheid” als grond aangrijpt, om haar dragers maar te laten op belangrijke posten. Alsof de „ongevaarlijkheid” van zwijgers-en-toezinders bij een knikkerspel van de Heeren Geelkerken-Miskotte niet veel gevaarlijker, wijl relativistisch en défaitistisch was, dan een heele winter-propagandatocht der leiders van de heen-en-weer-beweging, zooeven aangeduid.

Bekeering tot christelijke politiek, die komt er alleen, wanneer men ginds en hier weer eens ernst maakt met de consequenties der Gereformeerde belijdenis omtrent kerk en koninkrijk Gods, omtrent de waarde van de geschiedenis en haar continuïteit. Omtrent de vleeschwording des Woords, de klaarlijkheid en de sufficientie der bijzondere in de Schrift gegeven openbaring, de betekenis der schepping en der scheppings-ordeningen, de verlossende kracht van het kennen-van-God-in-het-aangezicht-van-Jezus-Christus, ook in en voor en met de historie, den tijd, het gansche breede menschenleven.

Bekeering tot christelijke politiek komt er onder ons alleen, als men ophoudt te fraterniseeren met de importeurs van de laatste snufjes uit het buitenland, die, zonder dat de brave burgers (en burger-leiders soms) het merkten, zoo maar een heel kersvers pseudo-begrip van het „koninkrijk Gods” hebben geïmporteerd, vooral onder de genen, tegen wie ik en anderen niet hebben kunnen strijden, zonder dat verscheiden zeer voor-aanstaanden hun hoofd fronsden. Zij wilden den vrede, en dachten, dat dat nog kon zoolong de jongelingsverenigingen nog Pro Rege van Dr A. Kuyper, 3 deelen, in de kast hadden staan, en inleidingen lieten leveren uit E. Voto.

Maar het Koninkrijk der hemelen wordt slechts met geweld veroverd. Als ik me niet vergis, liggen de woorden „geweld” en „strijd” in ongeveer dezelfde „zone”.

Tenzij men dat geweld „vergeestelijkt”, of althans isoleert van den journalistieken rommel, en zoo.

Ja zeker, dat heeft Karl Barth die lieden ook laten gelooven.

En de misère ziet men nu — in de wegloopers, die vandaag de politiek ont-christelijken, en verzekeren, dat ze overigens het koninkrijk der hemelen nemen met „heilig geweld”, zoo „in de binnenkamer”.

De binnenkamer. — Ik dacht eigenlijk, dat we die binnenkamer lieden wel zoo langzamerhand dóór hadden.

Want of nu een liberaal zegt, dat Godsdiens een zaak van de binnenkamer is, of dat Kierkegaard spreekt over den existentieel-geloovende,

als ridde
heid, <
Hebbe
schemat
den ver
neysen

En on
Dr J. C
hupsche
contra I
Hoe z

Maar
lijk. Dan
en het l
opgebor
Van
(En M
O. Dr

Plurifo

In de
aan te t
hier nie
Prof.
miteit d
schappel
„De ged
ondubbe
dat hier
en dat
van wat
verder.

Prof. I
gens hen
eigens
kerk h
bare k
opmerkt
dus een
aangewe
dat wat
schapp
wat daar
kerk (ee
teert uit

Reeds
wijst op
van Calv
nagaat, h
getrok
is. Ook
delt Calv

Reeds
zaam wo
hem ge
„hieruit”
„gedaant
oogen „o
wordt,
ook voor
de openb
in gecons
vaste ged
mogelijk
door dat
afgaande

En w
vlak voor

Niets i
merke
(zoo ve
vertalen
nen ken
min of
ties? Sp
aspiral
hangers
op hun s
om erge
O neen, o
IV, 1, 8)
kerk (ov
was vo
die kerk
geen zaa
of van e
netjes, m
de kennis
DER” ke
liever, d

Hier le
op dit ve
zijn betoe
tolerantie
op te gas
van kerk
bij juist
legt, dat
openbaris
tao”) der
der, des
nen, naar
van zall
leven
politiek.

niet te duchten.
als zoodanig
protest. Hij wil
vrijheid laten,
het koninkrijk
n.

elijk het poli-
heid, die qua
zijn, dan zal
HIER tenslotte
een vrijbrief,
onder vóór-
of en politiek,
manskunst, dat
wee elkaar niet

niets, dat ook
even kon voor
nageren.
rekers schieten,
endom en dief-
eorieën verkon-
rtende tyrannie
inmiddels zelf
wel kwaad is,
zelf de groot-

oor „de Kerk”,
haar gevorderd,
ste communist-
sme” te hebben
oord Gods” te
adigen zin, op
en tegen een
ijk, toch dozen
tel den mond

zijn.
osten over den
jongste daden.
optreden, hoe-
langende, prin-
legen den niet-
een niet-chris-

itiek heeft men
e gelegenheids-
ds slaapmiddel
en eerlijk tellen
ten.

komt er alleen
met de ideeën
lamlendigheid,
r „ongevaarlijk-
dragers maar
sof de „onge-
anders bij een
en-Miskotte niet
en défaitistisch
gandatocht der
g, zooveen aan-

c, die komt er
hier weer eens
s der Gerefor-
oninkrijk Gods,
edenis en haar
hwording des
de sufficientie
en openbaring,
ler scheppings-
an het kennen-
Christus, ook in
jd, het gansche

komt er onder
terniseeren met
es uit het bui-
te burgers (en
zoomaar een
i het „konink-
poral onder de
et hebben kull-
len zeer voor-
Zij wilden den
on zoolang de
ege van Dr A.
lden staan, en
oto.

i wordt slechts
ae niet vergis,
„strijd” in on-
stelijkt”, of al-
ieken rommel,

die lieden ook
de wegloopers,
slijken, en ver-
krijk der heme-
oo „in de bin-

binnenkamer-
ór hadden.
dat Godsdienst
of dat Kierke-
geloovende

als ridder der oneindigheid, en dus der eenzaam-
heid, der binnenkamer, maakt dat verschil?

Hebben sommige volksleiders niet te veel in
„chema's gedacht? Thorbecke heeft zijn duizen-
den verslagen, maar Kierkegaard, Barth, Thur-
neysen hun tienduizenden.

En onder de bedrijven van dien slag door wrijft
Dr J. G. Geelkerken zich de handen over een
hupschen uitval van de Heeren Haitjema-Miskotte
contra Dr H. Colijn en nog een ander.

Hoe zei Victor Hugo 't ook al weer?

Mur, ville et port,
Asyl de mort,
Tout dort.

Maar dan eerst nog even een house-party natuur-
lijk. Daar wordt de laatste kwestie afgezworen,
en het koninkrijk der hemelen in de binnenkamer
opgeborgen.

Van Thorbecke tot Geelkerken-Miskotte-Buskes.
En Mussert, en zoo.

O, Dr Abraham Kuyper!

K. S.

Pluriformiteit der kerk en epigonisme. (III)

In de eerste plaats zouden we dus trachten
aan te toonen, dat Prof. Hepps beroep op Calvijn
hier niet ter zake doet.

Prof. Hepp beweert, dat de „leer der plurifor-
miteit der kerk” — zij het dan nog niet in weten-
schappelijken vorm — bij Calvijn gevonden wordt.
„De gedachte zelf wordt door hem (Calvijn) niet
ondubbelzinnig voorgestaan”. In de onderstelling,
dat hier een schrijft- of zelfoutje ingeslopen is,
en dat dus Prof. Hepp het omgekeerde bedoelt
van wat er staat, lezen we dan belangstellend
verder.

Prof. Hepp verwijst naar Calvijns Institutie. Vol-
gens hem staat de zaak zóó: „Nadat Calvijn de
eigenschappen van de onzichtbare
kerk heeft uiteengezet, komt hij tot de zicht-
bare kerk (ecclesiae facies)”. Dit is de eerste
opmerking van Prof. Hepp. De hoogleeraar trekt
dus een scheidslijn op de door hem hier
aangewezen plaats (Inst. IV, 1, 9), en constateert,
dat wat vóór die streep ligt over de eigen-
schappen der onzichtbare kerk gaat, en
wat daar achter ligt, handelt over de zichtbare
kerk (ecclesiae facies, gelijk Prof. Hepp zelf ci-
teert uit den aanhef van IV, 1, 9).

Reeds deze opmerking van Prof. Hepp evenwel
wijst op een al te vluchtige lezing — dezen keer —
van Calvijns Institutie. Immers, wie Calvijn rustig
nagaat, bemerkt, dat de hier door Prof. Hepp
getrokken scheidslijn slechts fictief
is. Ook in hetgeen vóór die scheidslijn ligt, han-
delt Calvijn over de zichtbare kerk.

Reeds had daarop Prof. Hepp kunnen opmerk-
zaam worden, als hij erop gelet had, dat de door
hem geaccentueerde plaats, IV, 1, 9 zegt, dat
„hieruit”, d.w.z. uit hetgeen vlak voorafgaat, de
„gedaante” der kerk (ecclesiae facies) voor onze
oogen „ontstaat”, eigenlijk staat er: geboren
wordt, („nascitur”). En vervolgens, dat ze dan
ook voor onze oogen duidelijk oprijst. M.a.w.
de openbaring van de kerk, haar zichtbaarwording
in geconsolideerden vorm, haar verschijning onder
vaste gedaante en met noteerbaar adres, die wordt
mogelijk gemaakt, en ons aanwijsbaar gemaakt,
door datgene, wat in den vlak aan dezen zin voor-
afgaanden volzin opgemerkt is.

En wat is er nu door Calvijn opgemerkt in den
vlak voorafgaanden zin?

Niets anders dan dit, dat Christus ons ken-
merken gegeven heeft, waardoor wij de kerk
(zoo vertaalt Dr Sizoo, we kunnen echter ook
vertalen: het lichaam van Christus, ipsius) kun-
nen kennen. „Kenmerken”; — zijn dat hier soms
min of meer flauwe kenmerken? Vage noti-
ties? Spóren van geloof, van goede werken,
aspiraties naar God, of wat meer den aan-
hangers van de pluriformiteitsleer zal kunnen en
op hun standpunt ook móeten genoegzaam zijn,
om ergens „nog” iets van de kerk te ontdekken?
O neen, o neen, zegt Calvijn. Want omdat de Heere
IV, 1, 8) heel goed wist, dat de kennis van de
kerk (of van Christus' lichaam) noodzakelijk
was voor onze zaligheid, en de kennis van
die kerk als het lichaam van Christus zelf dus
geen zaakje is van wetenschappelijke interesse,
of van christelijke Realpolitiek, of van fusieplan-
netjes, maar van zaligheid, daarom heeft Hij
de kennis van die kerk ons met des te „ZEKER-
DER” kenteekenen toevertrouwd (zoo vertaalt ik
liever, dan met Prof. Sizoo: „aangeprezen”).

Hier leggen we dus even vast, dat Calvijn juist
op dit voor Prof. Hepp zoo gewichtige punt in
zijn betoog blijkbaar niet ertoe neigt, een beetje
tolerantie te gebruiken, en zoo den „ruimen” kant
op te gaan in het toekennen van het praedicaat
van kerk aan bepaalde vergaderingen, maar dat
hij juist op diezelfde plaats er den vinger op
legt, dat Gods voor onze zaligheid werkzame
openbaringspaedagogie ons de kenmerken („no-
tae”) der kerk des te gewisser, des te zéker-
der, des te óndisputabeler heeft leeren ken-
nen, naarmate Hij wist, dat het hier een zaak is
van zaligheid, hetwelk is, overgezet zijnde, van
leven of dood. Niet van tactiek, of kerk-
politiek.

En dit klemt te meer, omdat — gelijk we reeds
opmerkten — Calvijn óók in het vóór Prof.
Hepps gedachtenstreep liggende gedeelte over de
kerk in haar ZICHTBAARwording gehandeld
heeft. Het is ons een raadsel, hoe Prof. Hepp
kan schrijven, dat in IV, 1, 9 Calvijn de pen op
het papier zet, NADAT hij de eigenschappen der
ONZICHTBARE kerk heeft „uiteengezet”. Want
alles wijst er op, dat Calvijn ook in de hoofd-
stukken IV, 1, 1—8 de kerk teekent naar haar
zichtbare openbaarwording, haar zichtbaar op-
trekken naar buiten.

Reeds hieruit blijkt dit, dat hij in het IVe boek
handelt over de uitwendige middelen of
werktuigen, waardoor God ons noodigt tot
Christus' gemeenschap, en ons daarin houdt.
„Middelen” en „werktuigen”, zeiden we; Prof. Si-
zoo verbindt die twee woorden tot één: „uiterlijke
hulpmiddelen”. Calvijn zelf spreekt van „media”
(middelen) en „adminicula”, d.w.z. werktuigen,
steunsels, stutten, iets, wat houvast geeft, waar
men praktisch mee werken kan. Heel het na
dezen titel volgende betoog zal dus niet daar-
toe strekken, dat men — naar de gewoonte der
pluriformiteits-aanhangers — die „middelen en
werktuigen” — onder welke de kerk in de eerste
plaats — ziet verglimmen, en vervagen, en ver-
bleeken, doch precies omgekeerd, dat men er mee
werken kan, dat men er zich op verlaten
kan, dat men zeggen kan: dit en dat heb ik
daaraan.

En dan komt vervolgens de ondertitel van hoofd-
stuk I: „over de ware kerk, met welke wij ge-
meenschap moeten oefenen (colenda), omdat zij
de moeder van alle geloovigen is”.

Al wat dus daar volgt, zoowel wat vóór als na
die streep ligt, handelt niet over een vergadering,
die ons, (nadat wij van ongereformeerden een
soort van phaenomenologische ken-methode heb-
ben overgenomen) in haar veelvormigheid het
recht zou geven, om te zeggen: het is nonsens,
het is epigonistisch, het is simplistisch, te tornen
aan de leer der pluriformiteit, „volgens” welke
„er naast die, waartoe wij zelf behoo-
ren, nog andere ware kerken” „moeten”
„kunnen bestaan”. O neen. Want, afgedacht
van wat wij zoo langs onzen neus weg opmerken,
dat in den laatsten volzin (uit Prof. Hepps eigen
pen gevloeid) hier heelemaal niet van de plu-
riformiteit der (ware) kerk, doch van de plu-
raliteit (meervoudigheid) der „ware kerken”
sprake is (hetgeen m.i. heel het betoog omver-
werpt feitelijk) ik zeg: afgedacht daarvan, valt er
op te wijzen, dat Calvijn boven al zijn volgende
hoofdstukken, vóór en na de door Prof. Hepp
getrokken streep, eenvoudigweg schrijft: „Over
de ware kerk”. Kort en krachtig. De plu-
riformiteit (meer-vormigheid), noch de onder-
dezen naam door Prof. Hepp in feite binnengesmok-
kelde „pluraliteit” (meervoudigheid) van ware
kerken liggen hier uitgedrukt. In Calvijns titel
zijn ze onbekend.

En als we dan na dien titel eens lezen, wat in
IV, 1, 1—8 (dus vóór de bekende „streep”) staat,
dan blijkt, dat er telkens weer sprake is van de
concrete kerk, gelijk ze optreedt in het zichtbare,
concrete leven.

Bewijzen?

Met genoeg.

K. S.

Skandinavische romans.

I.

Ingeborg Möller, „Zonneheuvel”. „De Zwer-
ver”, „Zondvloed”. Uitg. van N.V. G. J. A.
Ruy's Uitg. Mij., Zutphen.

Meer dan eens heb ik in deze rubriek geschreven
over de nieuwere Skandinavische romankunst,
over boeken van Sigrid Undset, Jane Oterdahl,
Peter Egge, Jacob Paludan, Jörgen Falk Rønne,
Hans Olesen Lokken, Carlsen Skjöldt, e.d. auteurs.

Daarbij kwam telkens naar voren het verschijs-
sel, dat over 'talgemeen de sfeer van deze romans
aan de onze verwant is. Dikwijls zijn ze van
religieuze geest en positieve strekking en stellen
zich tegenover de vraagstukken van het leven zoo,
dat ze onzerzijds erkenning en waardeering ver-
dienen. Er zijn zeker verschillen — ik heb die
bij herhaling aangewezen — maar veelal wegen
daartegen op elementen van diep geestelijk leven
en mystieke vroomheid, die een getuigenis zijn
van bijzondere kracht.

In den laatsten tijd zijn weer enkele proeven
van dit soort aan de breede reeks toegevoegd en
het zijn deze boeken, die ik in een paar artikelen
onder de aandacht van onze lezers wil brengen.

Door Mevr. H. ter Linde—Ledeboer vertaald,
verschenen achtereenvolgens de drie deelen van
den roman-cyclus van Ingeborg Möller, „Zonne-
heuvel”, „De Zwerper”, „Zondvloed”.

Samen brengen ze een familiegeschiedenis, of

beter, de geschiedenis van verschillende menschen,
die door geboorte of huwelijk tot één familie
behooren.

Al dadelijk is dit een typisch Skandinavische
stof. Het motief der breed uitgewerkte en telkens
vervolgde familiehistorie is in de Skandinavische
romanliteratuur zeer gewild. Sigrid Undset gaf
daarvan voorbeelden met haar driedeelige-serie
over Kristin Lavransdóchter, en twee deelen over
Olav Audunszoon, Jane Oterdahl met „De Fa-
milie Kruse”, Peter Egge met „Hansine Solstad”
en „Halvard Grønvold”, — en zoo is de roman-
trits van Ingeborg Möller het verhaal van Job
Sveiningszoon en zijn nakomelingen.

In den regel graven deze boeken van familie-
historie in de Skandinavische literatuur dieper
dan verhalen zonder meer. Ze geven veel aandacht
aan de omgeving van plaats en tijd; ze stellen
het gebeuren tegen den achtergrond van zeden,
gewoonten, verhoudingen, en belichten 'tverband,
vooral ook het psychisch verband, dat er tusschen
deze en de levensomstandigheden der menschen be-
staat. En vooral, ze geven een beeld van de
religieus-geestelijke houding als vrucht van cul-
tuur en volksnatuur. Dat alles brengt in de aan-
enschakeling der familie-feitelijheden relief.

Weer herhaal ik: er zijn tusschen onze mentali-
teit en die van deze boeken verschillen. De Skan-
dinavische sfeer kleurt ze met een geheel eigen
tint. En, omdat meestal de bewerkte stof uit een
ver verleden dateert, is er dikwijls een niet te
ontkennen ruwheid van optreden en ruwheid van
zedes. De eerbied voor leven en eigendom, de
morele inzichten, de levensstoon zijn andere, ge-
heel andere zelfs, dan die, waaraan wij gewend
zijn, en, daarmee in directe betrekking, ook is de
religieuze geest anders den de onze.

Maar men zou stellig aan de boeken en hun
beteekenis te kort doen, zoo men alleen die ver-
schillen zag en niet óók den anderen kant. Bij
de beoordeeling van dit genre boeken dient men
allereerst te bedenken, dat de Skandinavische
familie-romans een categorie-op-zichzelf vormen en
dat ze alszoodanig moeten worden beschouwd.
Ze zijn spiegels, scherp gestelde spiegels soms
(men denke aan „Kristin Lavransdóchter”), van
een volk en zijn gaardheid, van een tijd en zijn
cultuur.

Die spiegelende beteekenis hebben ook de ro-
mans van Ingeborg Möller.

Ze vertellen van de bewoners van het Aurdal,
in de tweede helft der 18e eeuw, rondom de
centrale figuur van Job Sveiningszoon, die er
gekomen is om zijn bruid te werven en er is
gebleven.

Er is in de drie deelen van het verhaal natuur-
lijk allerlei gebeuren, en veel van dat gebeuren is,
zooals ik al zei, rauw. Doodslag, hetzij met opzet,
hetzij in een wilde vechtpartij, twist, minnenjd,
brute harstocht, vormen telkens de schakels van
een verhaal-keten en door hun veelvuldigheid
stempelen ze de menschen en hun omgeving.

Maar nu is er temidden van die ruwheid Job
Sveiningszoon, de schoolmeester-boer van den
„Zonneheuvel”. En met hem is er, tegenover de
donkerheid en het bijgeloof, de broedertwist en
verwanten-moord, de felle gistingen onderling, de
andere geest: die van geloof en liefde, van
lijdzaamheid en hulpvaardigheid, van vergevens-
gezindheid en blijmoedig vertrouwen. Job is een
vroom man, wiens lied nooit zwijgt, zelfs niet
in de zorgelijkste omstandigheden, en wiens kracht,
die de kracht is van het geloof en het gebed,
nooit bezwijkt. Daarom kan hij veel voor anderen
zijn en wordt hij als vanzelf de goede genius van
het dal. Het eerste deel van de serie „Zonneheuvel”
teekent hem in die lichtende beteekenis; te duide-
lijker, omdat er in zijn eigen gezinsleven zooveel
verdriet en smart geleden wordt, ook, omdat het
andere, het Satanische, hem niet bespaard blijft.
En de invloed van zijn woord en werk wordt ge-
zien in het dal, zoolang hij leeft.

In het tweede deel is zijn kleinzoon, Kristen,
de hoofdpersoon. Hij is de onechte zoon van
Jobs dochter Raghild. De vader, haar verleider,
behoort tot een geslacht van woestelingen en bru-
ten: ze zijn zelfs „bloeddrinkers” (drinkers van
dieren- soms menschenbloed, waardoor ze in een
soort delirium-toestand geraken). En nu komen
in dezen Kristen de twee lijnen samen, die van Job
en die van de bloeddrinkers, die van het licht en
van de donkerheid, die van goed en kwaad. In
hem wonen beide geesten, en daarom wordt hij
verscheurd door onrust, onvrede, moeite. Zijn ge-
schiedenis, die van den „Zwerper”, is de historie
van voortdurende antithese: hij kan stil zijn en in
zijn zacht vioolspel verloren, en mateloos woest,
een vechter, een bloeddrinker: hij kan denken
en spreken over God, naar wat hem geleerd is,
en hij kan van zich slingeren alle hoogere en edele
gevoelens en gedachten: het Goddelijke en het
Satanische, de twee elementen van heel het ge-
beuren in 't Aurdal, doen zich, in felle worsteling,
in en aan hem gelden.

Zijn goede genius is Gunnhild, die de liefste
en beste leerlinge van zijn grootvader was en die
grootvaders geest voortdraagt onder de dalbewo-
ners, maar bijzonder in den familiekring. Zij is
trouwens ook de erfgename van Jobs aartsvader-